

*Н. Г. Клименко,
к. держ. упр., доцент, начальник відділу організації фундаментальних та прикладних
досліджень Інституту експертно-аналітичних та наукових досліджень,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0001-5223-8166*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.19.76

КРИТЕРІЇ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ДО ТАКОЇ, ЩО ПІДЛЯГАЄ ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННЮ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

N. Klymenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department for the Organization
of Fundamental and Applied Research of the Institute of Expert-Analytical and Scientific Research
of the National Academy for of Public Administration under the President of Ukraine

CRITERIA FOR DETERMINING THE AFFILIATION OF NON-STATE INSTITUTIONS TO STATE REGULATION IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY

У статті на підставі дослідження вітчизняних законодавчих актів, праць вітчизняних і зарубіжних науковців та зарубіжного досвіду автором уточнено критерії, за якими певні види діяльності недержавних інституцій доцільно відносити до таких, що підлягають ліцензуванню, оскільки її наслідки можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку. А також уточнено критерії, які дозволятимуть обгрунтовано передбачати потребу у видачі документів дозвільного характеру на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку. Крім того, обгрунтовано доцільність розмежування ліцензування та видачі документів дозвільного характеру з метою усунення дублювання та надмірного регулювання провадження господарської діяльності недержавними інституціями, а саме: видачу ліцензій запропоновано передбачити для провадження видів господарської діяльності, наслідки якої можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку; видачу документів дозвільного характеру — на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку.

To implement European standards of living in Ukraine, the modern state must maintain a reasonable balance between the freedom of action of non-state institutions (public and business) and the protection of human rights and freedoms, its well-being, the safety of society and the state, and the protection of the environment. Any breach of this balance is a threat to national security. In such

circumstances, it is extremely important to determine the criteria that will make it possible to reasonably determine the affiliation of a particular activity of a non-state institution to a state subject to regulation, including in the context of national security.

The purpose of the article is to clarify the list and content of the criteria for establishing the affiliation of the activities of non-state institutions to the subject of state regulation in the context of national security through licensing, as well as the list and content of criteria for determining the expediency of obtaining non-state institutions documents for the use of permits, objects, resources, substances, operations and works whose effects may directly or indirectly adversely affect national important government actions concerning safety.

Based on the study of national legislation, the works of domestic and foreign scientists and foreign experience, the author specified the criteria by which certain types of activity of non-state institutions should be classified as licensed, since its consequences can directly or indirectly negatively affect. It also clarifies the criteria that will make it possible to reasonably anticipate the need to issue permits for the use of objects, objects, resources, substances, operations and works that may directly or indirectly adversely affect national security. In addition, the reasonableness of the delimitation of licensing and issuance of permits in order to eliminate duplication and over-regulation of business activities by non-state institutions is substantiated, namely: the issuance of licenses is proposed to provide for the types of economic activities that may directly or indirectly affect the consequences; issuance of permits — the use of objects, objects, resources, substances, operations and works whose effects may directly or indirectly adversely affect national security.

Ключові слова: державне регулювання, ліцензування господарської діяльності, дозвільна система, недержавні інституції, національна безпека, критерії.

Key words: state regulation, licensing of economic activity, permit system, non-state institutions, national security, criteria.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Для впровадження в Україні європейських стандартів життя сучасна держава має зберігати розумний баланс між свободою діяльності недержавних інституцій (громадських та бізнесових) та забезпеченням захисту прав і свобод людини, її добробуту, безпеки суспільства та держави і охорони навколишнього природного середовища. Адже будь-яке порушення цього балансу є загрозою для національної безпеки. За таких умов надзвичайно важливим є питання визначення критеріїв, які дозволятимуть обґрунтовано визначати належність того чи іншого виду діяльності недержавних інституцій до такого, що підлягає державному регулюванню, у тому числі й у контексті забезпечення національної безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ТА ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Дослідження з обґрунтуванням критеріїв для встановлення належності діяльності до такої, що підлягає

державному регулюванню шляхом ліцензування господарської діяльності здебільшого містяться у працях представників юридичних наук, серед яких зокрема А. Баженова [1], О. Ноздрачов [2], О. Олейник [3], І. Пастух [4; 5], А. Шпомер [10], Л. Шестак [9] та інші.

Проте серед зазначених науковців немає єдності у визначенні змісту зазначених критеріїв. Крім того, зважаючи на те, що дозвільна система також належить до заходів державного регулювання існує необхідність встановлення відповідних критеріїв для визначення доцільності отримання недержавними інституціями документів дозвільного характеру (далі — ДДХ) на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, а також на здійснення операцій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є уточнення переліку та змісту критеріїв для встановлення належності діяльності недержавних інституцій до такої, що підлягає державному регулюванню у контексті забезпечення національної безпеки за допомогою ліцензування, а також переліку та змісту критеріїв для визначення доцільності отримання недержавним інституціями ДДХ на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення опе-

рацій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Чинний Закон України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [7] (далі — Закон про ліцензування) сьогодні не містить чітко визначених критеріїв, які б давали можливість встановити належність того чи іншого виду діяльності до такого, що підлягає ліцензуванню у контексті забезпечення національної безпеки. Наявність таких критеріїв дозволила б уникнути внесення необґрунтованих змін до Закону про ліцензування стосовно зменшення або розширення переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Свого часу відсутність зазначених критеріїв у Законі України "Про підприємництво" призвела до необґрунтованого зростання переліку видів господарської діяльності, що підлягали ліцензуванню, з 11 видів на момент набрання ним чинності у 1991 році до 212 у 1997 році. Зазначена негативна тенденція щодо необґрунтованого розширення переліку видів господарської діяльності, що підлягали ліцензуванню, продовжила мати місце і після прийняття Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" [8]. Про що неодноразово зазначали науковці.

Прийняття у 2015 році Закону про ліцензування призвело до скорочення кількості видів господарської діяльності, що підлягали ліцензуванню згідно із Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 01.06.2000 р. № 1775-III, з 56 [8] (на момент втрати ним чинності) до 30 видів господарської діяльності, що підлягали ліцензуванню (на момент прийняття Закону про ліцензування) [7]. Проте станом на 01.06.2017 року цей перелік збільшилася до 33 видів діяльності.

Сьогодні ж варто відзначити факт відновлення негативної тенденції до розширення видів діяльності, які підлягають ліцензуванню. Зокрема це стосується ліцензування Нацбанком діяльності з надання фінансових послуг та іншої діяльності, ліцензування якої він здійснює відповідно до закону. Таке формулювання в подальшому навіть не потребуватиме внесення змін до Закону про ліцензування, оскільки будь-яке подальше розширення переліку видів діяльності, що ліцензуються Нацбанком відповідно до спеціальних законів не суперечитиме визначенню "інших видів діяльності", а Закон про ліцензування, який "визначає вичерпний перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню" [7], і в подальшому міститиме лише одну позицію: "банківська діяльність, діяльність з надання фінансових послуг та інша діяльність, ліцензування якої здійснює Національний банк України відповідно до закону" [7]. Тож формально можна буде стверджувати, що кількість видів діяльності, що підлягає ліцензуванню, не збільшилася.

До того ж внаслідок внесення низки змін до Податкового кодексу України та Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" ліцензуванню відтепер також підлягають виробництво торгівля та зберігання біоетанолу та

пального. І таке розширення виду діяльності, що підлягає ліцензуванню, також не відобразилось на кількості видів діяльності, що ліцензуються. Водночас слід зауважити, що Закон України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів" не передбачає наявності ліцензійних умов провадження зазначених видів діяльності, положення яких мають встановлювати "вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії" [7]. Отже, заяви прихильників запровадження такого державного регулювання про те, що ліцензування цих видів діяльності сприятиме підвищенню якості продукції та забезпеченню безпеки під час її виробництва, зберігання та торгівлі не відповідають дійсності.

Водночас варто зазначити, що серед науковців немає одностайності у визначенні критеріїв для встановлення належності діяльності до такої, що підлягає державному регулюванню шляхом ліцензування. Так, на думку О. Ноздрачова, ліцензувати види діяльності доцільно за умов, якщо діяльність:

"пов'язана з використанням обмежених ресурсів, що мають значення для життєзабезпечення визначеної території;

пов'язана з можливістю завдання шкоди життю чи здоров'ю споживачів;

вимагає наявності спеціальних знань чи кваліфікаційного атестата;

вимагає дотримання санітарно-екологічних та гігієнічних норм;

вимагає дотримання протипожежних правил" [2, с. 32].

О. Олейник підставами для запровадження ліцензування пропонує вважати, якщо:

"діяльність є небезпечною для необмеженого кола осіб, що беруть у ній участь (наприклад, діяльність, пов'язана з виробництвом чи використанням радіоактивних, сильнодіючих отруйних речовин та матеріалів тощо);

до здійснення діяльності залучається необмежене коло учасників, в тому числі і їх майно (наприклад страхова діяльність);

діяльність є досить прибутковою та потребує підвищеного оподаткування, а, отже, і додаткового контролю та нагляду з боку держави (виготовлення алкогольної та тютюнової продукції, створення та утримання гральних закладів тощо)" [3, с. 16].

А. Шпомер до критеріїв, за якими окремі види господарської діяльності підлягають ліцензуванню, пропонує віднести:

"небезпечність діяльності для необмеженого кола осіб, які безпосередньо не беруть участі в її здійсненні;

діяльність пов'язану з задоволенням невід'ємних потреб населення;

діяльність пов'язану з використанням вичерпних природних ресурсів або ресурсів, які мають стратегічне значення для держави;

діяльність, до якої залучається велике коло учасників, і пов'язана вона із значними витратами ресурсів;

надзвичайну прибутковість діяльності, у зв'язку з чим щодо неї здійснюється оподаткування за підвищеними ставками, і це потребує особливого контролю та нагляду з боку державних органів" [10, с. 177].

Щодо визначення як критерію "надзвичайної прибутковості діяльності ..." варто зазначити, що ми поділяємо позицію Л. Шестак, згідно з якою такий критерій не повинен мати місця, оскільки державне регулювання прибутковості діяльності має здійснюватися шляхом визначених заходів державної податкової політики [9, с. 39]. Зазначаючи одним з критеріїв "надзвичайну прибутковість діяльності ...", науковці, насамперед, намагались обґрунтувати необхідність ліцензування діяльності з випуску та проведення лотерей. Проте, на нашу думку, для зазначеного виду діяльності як критерій варто обирати не прибутковість діяльності, а високу ймовірність завдання шкоди добробуту та здоров'ю особи, зокрема в результаті появи психологічної залежності.

Стосовно критерію "діяльність пов'язана з задоволенням невід'ємних потреб населення" слід зазначити, що він має надто розмитий зміст для тлумачення. Тож наявність таких критеріїв може бути причиною багатьох зловживань.

Дехто з науковців вважає наявність критеріїв для встановлення належності діяльності до такої, що підлягає державному регулюванню шляхом ліцензування зайвою. Проте варто зазначити, що досвід зарубіжних країн має приклади встановлення відповідних критеріїв на законодавчому рівні.

Так, у Німеччині Закон "Про порядок здійснення промислової діяльності", який містить загальні приписи щодо здійснення промислової діяльності (виробничої, торгівельної, транспортної та іншої підприємницької діяльності), визначає два критерії, на підставі яких запроваджується ліцензування:

"якщо у виробництві використовується обладнання, що потребує систематичного спеціального нагляду (стосується обладнання, робота на якому або робота якого може негативно впливати на працівників, інших осіб, навколишнє природне середовище тощо);

якщо її ведення обумовлене необхідністю наявності у підприємця особливої кваліфікації, спеціальний характер якої є підставою для одержання відповідної ліцензії (стосується видів діяльності, право на здійснення яких не може бути надано, якщо здобувач ліцензії не має документів, які посвідчують його компетенцію у визначених питаннях)" [1, с. 139; 4, с. 34].

В Японії [4, с. 33] підприємницька діяльність підлягає ліцензуванню через публічний характер бізнесу та необхідність нагляду за ним. Крім того, у "високوپублічних" сферах провадження діяльності перебуває у виключній компетенції держави, і недержавні інституції не мають права її здійснювати. Підставою для запровадження державної монополії на провадження діяльності (незалежно від її прибутковості) вважається необхідність значного інвестування капіталу або потреба у забезпеченні населення товарами і послугами для підтримання мінімального рівня цивілізованого життя. Це стосується забезпечення електричною енергією, водою, газом, телекомунікаціями. Проте держава шляхом ліцензування може делегувати недержавним інституціям здійснювати підприємницьку діяльність у цих сферах.

У цій країні діяльність недержавних інституцій може обмежуватись:

"в інтересах громадського порядку та добробуту (державна може надати дозвіл недержавним інституціям

займатися такими видами діяльності якщо після проведення відповідних перевірок переконається, що вони можуть робити це кваліфіковано та їх дії не заподіюватимуть шкоди);

з метою забезпечення виходу на ринок кваліфікованих підприємців та перевірки умов, необхідних для забезпечення громадської безпеки, стандартів тощо" [1, с. 139—140].

Вищезазначене та проведений аналіз вітчизняного законодавства щодо правових засад ліцензування, а також досліджень вітчизняних науковців [зокрема, 5, с. 9; 10, с. 17—18], дозволили нам дійти висновку, що до таких критеріїв варто віднести:

забезпечення захисту конституційних прав і свобод людини та її законних інтересів;

обмеження істотного шкідливого впливу на населення (життя, здоров'я, добробут) та стан навколишнього природного середовища небезпечних факторів діяльності, негативні наслідки якої можуть призвести до перевищення гранично допустимого ризику для суспільства, у тому числі до великої ймовірності виникнення кризових, надзвичайних ситуацій з катастрофічними наслідками та значними збитками на стратегічно важливих об'єктах, потенційно-небезпечних об'єктах, об'єктах підвищеної безпеки та критичної інфраструктури;

забезпечення безпеки держави (зокрема, у сфері зв'язку та захисту інформації, кібербезпеки, захисту стратегічно важливих об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, оборони, охорони громадського порядку);

запобігання зловживань монопольним становищем на ринку з боку суб'єктів природних монополій і суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на суміжних ринках, та забезпечення якості та безпечності їх товарів (робіт, послуг) для споживачів та партнерів;

необхідність підтвердженої документами, що посвідчують компетенцію, особливої кваліфікації у керівництва недержавної інституції та/або її персоналу, який безпосередньо здійснює провадження діяльності певного виду (зокрема це стосується освітньої діяльності, медичної та ветеринарної практики, перевезень різними видами транспорту тощо), відсутність якої може призвести до завдання шкоди життю і здоров'ю людини, спричинити збитки суспільству, державі та призвести до погіршення стану довкілля.

Ці критерії необхідно закріпити на законодавчому рівні, внесеним їх до Закону про ліцензування, передбачивши, що віднесення видів діяльності до таких, що потребують державного регулювання шляхом ліцензування, здійснюється лише на їх підставі.

Зазначені критерії стануть "правовим коридором" для формування обґрунтованого переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, як зазначає А. Шпомер [10, с. 18], а отже, підставою для:

визначення видів діяльності, що потребують державного регулювання за допомогою ліцензування, але на даний час не ліцензуються;

аналізу видів діяльності, що ліцензуються, з метою виявлення таких, для яких в сучасних умовах немає потреби у державному регулюванні за допомогою ліцензування з подальшим виключенням їх з відповідного переліку та припиненням ліцензування;

обмеження можливості подальшого безпідставного розширення переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, внаслідок внесення до нього видів діяльності, які насправді не потребують такого державного регулювання.

Ще одним засобом державного регулювання діяльності недержавних інституцій у контексті забезпечення національної безпеки, який потребує визначення критеріїв для встановлення необхідності отримання недержавними інституціями ДДХ на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт, є дозвільна система.

Аналіз чинного законодавства у сфері дозвільної системи свідчить про відсутність чітко визначених критеріїв, які б давали таку можливість. Наслідком цього є значна кількість сфер, на які не поширюється дія Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" [6] (далі — Закон про дозвільну систему), і велика кількість випадків, коли видача ДДХ здійснюється відповідно до зазначеного Закону з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами.

Крім того, результатом відсутності належного обґрунтування під час внесення змін до відповідних законів щодо внесення або виключення тих чи інших документів з переліку ДДХ може стати безпідставне включення окремих документів до зазначеного переліку, що призведе до запровадження надмірного державного регулювання у окремій сфері, або ж необґрунтоване їх виключення з нього, наслідком якого може стати підвищення ризиків з подальшим зростанням загроз та небезпек для безпеки людини, суспільства, держави, довкілля зокрема та національної безпеки загалом.

Об'єктами, на які видаються ДДХ, є "природні ресурси, земельна ділянка, ґрунтовий покрив земельних ділянок, споруда, будівля, приміщення, устаткування, обладнання та механізми, що вводяться в експлуатацію або проєктуються, окрема операція, господарська діяльність певного виду, робота та послуга, а також документи, які використовуються суб'єктом господарювання у процесі проходження погоджувальної (дозвільної) процедури (проектна документація на будівництво об'єктів, землепорядна та містобудівна документація, гірничий відвід)" [6].

Зазначене, зокрема, свідчить про те, що господарська діяльність певного виду належить до переліку об'єктів, на які видаються ДДХ. Водночас слід зауважити, що згідно з Законом про ліцензування [7] підтвердження наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає державному регулюванню за допомогою ліцензування, є ліцензія.

Тож, зважаючи на вищевикладене та на те, що ліцензування та дозвільна система не повинні дублювати одна одну та обмежувати доступ недержавних інституцій до видів діяльності та використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, визнаних суспільно небезпечними, а засвідчувати наявність у них спеціальних ресурсів (матеріальних, технічних, фінансових, кваліфікованого персоналу тощо), необхідних для безпечного їх виконання та використання і спрощення контролю за їх здійсненням та використанням, вважаємо за доцільне здійснити наступне розмежування щодо ліцензування та видачі ДДХ:

видачу ліцензій передбачити для провадження видів господарської діяльності, наслідки якої можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку;

видачу ДДХ передбачити на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку.

Проведений аналіз законодавчих та інших нормативно-правових актів, якими регламентується дозвільна система, дозволив дійти висновку, що до критеріїв, за якими буде визначатися необхідність отримання недержавними інституціями ДДХ на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, слід віднести:

забезпечення захисту конституційних прав і свобод людини та її законних інтересів;

обмеження істотного шкідливого впливу на населення (життя, здоров'я, добробут) та стан навколишнього природного середовища небезпечних факторів внаслідок використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт, що потребують систематичного спеціального нагляду з боку держави, оскільки їх негативні наслідки можуть призвести до перевищення гранично допустимого ризику для суспільства, у тому числі до великої ймовірності виникнення кризових, надзвичайних ситуацій з катастрофічними наслідками та значними збитками на стратегічно важливих об'єктах, потенційно-небезпечних об'єктах, об'єктах підвищеної небезпеки та критичної інфраструктури;

забезпечення безпеки держави (зокрема, у сфері зв'язку та захисту інформації, кібербезпеки, захисту стратегічно важливих об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, оборони, охорони громадського порядку);

належне використання вичерпних відновлювальних (з метою збереження темпів їх відтворення) та не відновлювальних природних ресурсів (стягнення на користь держави ренти від використання кінцевого ресурсу);

забезпечення безпеки на виробництві та в ході експлуатації окремих об'єктів, визнаних суспільно небезпечними;

забезпечення збереження та захисту об'єктів або предметів, які мають світове, національне або місцеве культурне, мистецьке, художнє чи історичне значення, внаслідок чого потребують охорони з боку держави.

Зазначений перелік критеріїв необхідно закріпити на законодавчому рівні, внесенням їх до Закону про дозвільну систему, передбачивши, що віднесення об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт, до таких, що потребують державного регулювання шляхом отримання недержавними інституціями ДДХ, здійснюється лише на їх підставі. Їх наявність також дозволить підтвердити або спростувати належність існуючих документів, що видаються суб'єктами державного регулювання діяльності недержавних інституцій, до ДДХ, з метою виключення останніх з Переліку документів дозвільного характеру, затвердженого відповідним Законом України. Це, у свою чергу, сприятиме зменшенню адміністративного навантаження на недержавні інституції та спрощенню ведення ними підприємницької діяльності.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Проведене дослідження дозволило визначити доцільність розмежування ліцензування та видачі ДДХ з метою усунення дублювання та надмірного регулювання провадження господарської діяльності, а саме:

видачу ліцензій передбачити для провадження видів господарської діяльності, наслідки якої можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку;

видачу ДДХ передбачити на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій та виконання робіт, наслідки яких можуть прямо чи опосередковано негативно впливати на національну безпеку.

Крім того, в ході дослідження було уточнено критерії, за якими певні види діяльності недержавних інституцій доцільно відносити до таких, що підлягають ліцензуванню, а використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт — до таких, що потребують отримання ДДХ. Зазначені критерії запропоновано закріпити на законодавчому рівні з метою уникнення необґрунтованого та безсистемного внесення змін до відповідних законів України щодо збільшення видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, або збільшення кількості ДДХ на використання об'єктів, предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт, або ж безпідставного їх скасування.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що державне регулювання діяльності недержавних інституцій у контексті забезпечення національної безпеки має застосовуватися лише до тих видів діяльності недержавних інституцій та використання ними в ході її здійснення тих об'єктів предметів, ресурсів, речовин, здійснення операцій, виконання робіт, що потребують особливого контролю (нагляду) з боку держави не лише в її інтересах. Його метою також має бути забезпечення захисту життя і здоров'я людини, її прав і свобод та добробуту, безпеки та прогресивного розвитку суспільства, охорони навколишнього природного середовища, а також гарантування прав і законних інтересів самих недержавних інституцій, упорядкування їх діяльності та забезпечення рівності й конкурентоспроможності.

Подальші розвідки варто присвятити дослідженню шляхів підвищення дієвості державного регулювання діяльності недержавних інституцій у контексті забезпечення національної безпеки.

Література:

1. Баженова А.А. Предмет ліцензування господарської діяльності // А.А. Баженова / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. — 2014. — № 8. — С. 139—142.
2. Ноздрачев А. Статус підприємця / А. Ноздрачев // Хозяйство и право. — 1994. — № 1. — С. 31—34.
3. Олейник О. Правовые основы лицензирования хозяйственной деятельности / О. Олейник // Закон. — 1994. — № 6. — С. 15—18.

4. Пастух І.Д. Критерії ліцензування підприємницької діяльності / І.Д. Пастух // Право України. — 2000. — № 5. — С. 33—34.

5. Пастух І.Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / І.Д. Пастух. — К., 2005. — 19 с.

6. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 06 вересня 2005 р. № 2806-IV. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>

7. Про ліцензування видів господарської діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 2 березня 2015 р. № 222-VIII. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

8. Про ліцензування певних видів господарської діяльності [Електронний ресурс]: Закон України від 1 червня 2000 р. № 1775-III. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>

9. Шестак Л.В. Ліцензування як адміністративно-правовий інститут: дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Л.В. Шестак. — Ірпін, 2005. — 188 с.

10. Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект): дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / А.І. Шпомер. — К., 2006. — 232 с.

References:

1. Bazhenova, A. A. (2014), "Subject of licensing of economic activity", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, vol. 8, pp. 139—142.
2. Nozdrachev, A. (1994), "Entrepreneur status", *Hozhajstvo i pravo*, vol. 1, pp. 31—34.
3. Olejnik, O. (1994), "Legal basis for licensing of economic activities", *Zakon*, vol. 6, pp. 15—18.
4. Pastukh, I. D. (2000), "Criteria for licensing business", *Pravo Ukrainy*, vol. 5, pp. 33—34.
5. Pastukh, I. D. (2005), "Organizational and legal bases of licensing of economic activity in Ukraine", *Abstract of Ph.D dissertation, Administrative law and process; finance law; information law, National Academy of State Tax Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine*.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), *The Law of Ukraine "About the permit system in the field of economic activity"*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> (Accessed 10 October 2019).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *The Law of Ukraine "About licensing of types of economic activity"*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (Accessed 10 October 2019).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), *The Law of Ukraine "About licensing of certain types of economic activity"*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1775-14> (Accessed 10 October 2019).
9. Shestak, L. V. (2005), "Licensing as an administrative-legal institution", *Thesis of Ph.D, Administrative law and process; finance law; information law, National Academy of State Tax Service of Ukraine, Irpin, Ukraine*.
10. Shpomer, A. I. (2006), "Licensing of economic activity (economic-legal aspect)", *Thesis of Ph.D, Commercial law, economic-procedural law, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine*.
Стаття надійшла до редакції 02.10.2019 р.